

Strona 1:

Fundusze Europejskie

Tytuł broszury: Ewaluacja dotycząca postępu rzeczowego i finansowego FE SL 2021-2027 w zakresie funduszu EFRR i EFS+ na potrzeby przeglądu śródkresowego

Strona 2:

O badaniu

Ewaluacja dotycząca postępu rzeczowego i finansowego FE SL 2021-2027 w zakresie funduszu EFRR i EFS+ na potrzeby przeglądu śródkresowego

Główny cel badania: ocena postępów Programu, w tym jego celów, weryfikacja wyzwań w województwie śląskim i przygotowanie propozycji zmian.

- Główny cel badania: ocena postępów Programu, w tym jego celów, weryfikacja wyzwań w województwie śląskim i przygotowanie propozycji zmian.
- Metodologia:
 - Analiza danych i publikacji
 - Wywiady indywidualne i grupowe z przedstawicielami instytucji w Programie
 - Wywiady pogłębione z realizatorami kluczowych projektów
 - Ankieta on-line samorządów i urzędów pracy
- Okres realizacji: maj-listopad 2024. Dane prezentowane wg stanu na 30.06.2024.
- Badanie współfinansowane w 85% ze środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w ramach Priorytetu FESL.13 Fundusze Europejskie na Pomoc Techniczną FST Działanie FESL.13.01 Pomoc Techniczna FST oraz w 15% z wkładu budżetu województwa śląskiego

Strona 3:

Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027 (FE SL)

Na co środki?

Fundusze Europejskie dla Śląskiego (FE SL) 2021–2027 to program, który wspiera rozwój regionu oraz przejście gospodarki w kierunku niskoemisyjnym.

Dzięki finansowaniu z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), FE SL umożliwi rozwój infrastruktury, poprawę jakości życia mieszkańców oraz tworzenie nowych miejsc pracy, odpowiadając na kluczowe potrzeby rozwojowe regionu*.

*W FE SL wdrażany jest także trzeci fundusz, FST, jednak był on przedmiotem odrębnego badania.

Terytorialny podział wsparcia uwzględnia szczególne potrzeby, w tym premiuje obszary w trudnej sytuacji.

Efekt?

Województwo Śląskie, dzięki wsparciu z EFRR i EFS+, ma szansę stać się regionem bardziej nowoczesnym, ekologicznym i przyjaznym mieszkańcom. Program FE SL to inwestycja w przyszłość, która łączy rozwój gospodarki z troską o środowisko i społeczność lokalną, pokazując, że rozwój regionu może być szansą na lepsze życie dla wszystkich.

Dostępne wsparcie z EFRR i EFS+ to ponad 12,1 mld zł. Do połowy 2024 r. uruchomiono niemal 7,13 mld zł.

Strona 4:

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)

Jakie wsparcie oferuje EFRR?

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) to główne źródło finansowania dla inwestycji infrastrukturalnych i rozwoju gospodarczego w regionie. Środki z EFRR umożliwiają realizację projektów, które wspierają transformację energetyczną, poprawiają jakość środowiska oraz zwiększają konkurencyjność regionów.

- **Niemal 8,7 mld zł na:**
 - Priorytet I
 - Fundusze Europejskie na **inteligentny rozwój**
 - **1,63 mld zł**
 - Priorytet II
 - Fundusze Europejskie na **zielony rozwój**
 - **3,04 mld zł**
 - Priorytet III
 - Fundusze Europejskie **dla zrównoważonej mobilności**
 - **919,5 mln zł**
 - Priorytet IV
 - Fundusze Europejskie **dla sprawnego transportu**
 - **1,3 mld zł**
 - Priorytet VIII
 - Fundusze Europejskie na **infrastrukturę dla mieszkańca**
 - **763 mln zł**
 - Priorytet IX
 - Fundusze Europejskie na **rozwój terytorialny**
 - **1,03 mld zł**

Strona 5:

Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+)

Jakie wsparcie oferuje EFS+?

Wsparcie z EFS+ w ramach FE SL zapewnia szeroką pomoc dla mieszkańców regionu, pomagając im przystosować się do nowych wyzwań gospodarczych i odnaleźć się na zmieniającym się rynku pracy.

Koncentruje się na:

- Rozwoju społeczności lokalnych.
- Wsparciu osób, które mają trudności ze znalezieniem zatrudnienia.
- Szkoleniach i przekwalifikowaniu osób dorosłych.
- Edukacji na wszystkich poziomach.
- Wsparciu osób w szczególnej sytuacji

- **Niemal 3,44 mld zł na:**
 - Priorytet V
 - Fundusze Europejskie dla **ryнку pracy**
 - **1,22 mld zł**
 - Priorytet VI
 - Fundusze Europejskie dla **edukacji**
 - **1,09 mld zł**
 - Priorytet VII
 - Fundusze Europejskie dla **społeczeństwa**
 - **1,13 mld zł**

Strona 6:

EFRR i EFS+ Uruchomione wsparcie

Jakie wsparcie dotychczas uruchomiono?

Do połowy 2024 r. uruchomiono 88 naborów, na które przeznaczono niemal 7,13 mld zł, to jest niemal 59% dostępnych środków.

- **Nominalnie:** największe środki uruchomiono dotychczas w ramach Priorytetu II i I.
- **Procentowo:** największe wsparcie w ramach Priorytetu I i IV.
- Najmniejsze wsparcie uruchomiono dotychczas w ramach Priorytetu IX, dedykowanego rozwojowi terytorialnemu.

Postęp kontraktacji po półtora roku wdrażania należy ocenić pozytywnie.

Wartość uruchomionych środków w ramach poszczególnych priorytetów:

Priorytet I Fundusze Europejskie na inteligentny rozwój

1,38 mld zł – 85%

Priorytet II Fundusze Europejskie na zielony rozwój

1,7 mld zł – 56%

Priorytet III Fundusze Europejskie dla zrównoważonej mobilności

566 mln zł – 62%

Priorytet IV Fundusze Europejskie dla sprawnego transportu

1,27 mld zł – 98%

Priorytet V Fundusze Europejskie dla rynku pracy

501 mln zł – 41%

Priorytet VI Fundusze Europejskie dla edukacji

602 mln zł – 55%

Priorytet VII Fundusze Europejskie dla społeczeństwa

596 mln zł – 53%

Priorytet VIII Fundusze Europejskie na infrastrukturę dla mieszkańca

282 mln zł – 37%

Priorytet IX Fundusze Europejskie na rozwój terytorialny

231 mln zł – 22%

Strona 7:

EFRR i EFS+ Oczekiwane efekty

- 305 ha zielonej infrastruktury zostanie wybudowanej lub zmodernizowanej
- 11 tys. mieszkań przejdzie termomodernizację
- 64 ha gruntów zostanie zrekultywowanych
- 74 ha zostaną objęte rewitalizacją
- 11 tys. miejsc powstanie w nowym ekologicznym taborze do zbiorowego transportu publicznego
- 29 węzłów przesiadkowych zostanie utworzonych lub przejdzie modernizację
- 178 km infrastruktury rowerowej zostanie wsparte
- Milion osób rocznie skorzysta z nowoczesnej infrastruktury ochrony zdrowia
- Pół miliona osób odwiedzi nowe obiekty kulturalne i turystyczne

- Blisko 30 tys. dzieci i młodzieży skorzysta z nowej infrastruktury placówek edukacyjnych
- 13 tys. osób skorzysta z usług świadczonych w społeczności lokalnej
- Ponad 25 tys. osób bezrobotnych weźmie udział w projektach
- Powstanie 8 tys. nowych przedsiębiorstw
- 7 tys. osób zyska kwalifikacje
- Około 27 tys. osób zostanie objętych projektami w zakresie zdrowia
- Kilkanaście tysięcy uczniów szkół zawodowych weźmie udział w stażach u pracodawców
- 14,5 tys. tysięcy dzieci w przedszkolach weźmie udział w dodatkowych zajęciach
- 60 tys. uczniów szkół ogólnych i zawodowych weźmie udział w projektach
- 32,5 tys. osób dorosłych zostanie objętych usługami szkoleniowymi nabędzie kwalifikacje

Strona 8:

EFRR i EFS+ Wpływ Programu na globalne zmiany

EFS+ i EFRR mają realny i potencjalny wpływ na realizację zasad Europejskiego Filaru Praw Socjalnych, obejmującego ochronę socjalną i integrację społeczną i równe szanse i dostęp do zatrudnienia.

Główne realizowane zasady Filaru przez projekty z EFS+:

- **Zasada kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie:** projekty w zakresie kompleksowego wsparcia osób dorosłych, które planują podnieść swoje umiejętności lub nabyć kwalifikacje.
- **Zasada aktywnego wsparcia na rzecz zatrudnienia:** EFS+ wspiera szeroką gamę instrumentów na rzecz zatrudnienia.
- Zapewnianie opieki nad dziećmi i wsparcia dla dzieci oraz zachowanie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym (wsparcie opieki przedszkolnej).
- Zapewnienie opieki zdrowotnej: poprawa dostępu do ochrony zdrowia i opieki długoterminowej w różnych formach.

Z EFRR finansowane będą:

- Infrastruktura i wyposażenie na potrzeby kształcenia oraz usług społecznych, w tym:
 - Rozbudowa przedszkoli i wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia,
 - Dostęp dla ludności do niezbędnych usług wysokiej jakości (w tym wody, energii i transportu).

Strona 9:

EFRR i EFS+ Jako jedno ze źródeł finansowania rozwoju regionu

Dzięki precyzyjnemu rozdzieleniu między EFRR / EFS+ oraz Funduszem na rzecz Sprawiedliwej Transformacji udało się zachować spójność między wsparciem z różnych źródeł w ramach FE SL 2021-2027

Ważne dla optymalnego zaprojektowania wsparcia było połączenie zarządzania wszystkimi trzema funduszami w jednej Instytucji Zarządzającej

Wsparcie z EFRR / EFS+ w ramach FE SL 2021-2027 jest uzupełniane programami z poziomu krajowego (FENG, FEnIKS, FERS i inne) oraz środkami Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności

Środki zewnętrzne nie powinny mieć negatywnego wpływu na wdrażanie FE SL 2021-2027 ze względu na przyjęty podział między nimi oraz atrakcyjne warunki wsparcia regionalnego.

Strona 10:

Spójność wewnętrzna FE SL 2021-2027

Udało się w dużym stopniu zachować spójność wewnętrzną między wsparciem w ramach FST i EFRR/EFS+.

- **Kluczowe dla zachowania spójności**
 - **Wypracowana demarkacja** (tematyczna, terytorialna, odbiorców wsparcia) między działaniami finansowanymi z FST i EFRR / EFS+ (w tym działania „bliźniacze” – outplacement, kształcenie osób dorosłych).
 - **Zintegrowanie wdrażania** wsparcia z 3 funduszy w ramach jednej Instytucji Zarządzającej.

- **Ryzyko konkurencji wsparcia z FST i EFRR / EFS+ w niektórych obszarach:**
 - Finansowanie prac B+R przedsiębiorstw (Dz. 10.2 i 1.2).
 - Finansowanie inwestycji MŚP (dotacje w 10.3 vs. IF w 1.9).
 - Rekultywacja terenów zdegradowanych (Dz. 10.7 opóźnia wdrażanie Dz. 2.16).
 - Wsparcie kształcenia zawodowego w branżach RIS / PRT w Dz. 10.23 i 6.3.

Strona 11:

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI):

Wyznaczenie OSI ma na celu koncentrację odpowiedniego wsparcia na tych terenach za pomocą instrumentów terytorialnych dopasowanych do ich specyficznych potrzeb rozwojowych.

- Rzadko w naborach póki co wydzielono alokację dla gmin w OSI, kolejne są w planach.
- OSI premiowano dodatkowymi punktami w wielu naborach, pozostawiając pewną elastyczność wdrożeniową.
- Dotychczasowe sposoby wspierania OSI mogły mieć charakter rozstrzygający pomiędzy podobnymi projektami, ale nie były na tyle silne, by skoncentrować wsparcia na wybranych gminach.
- Sugeruje się rezygnację z zapisów Programu wprowadzających obligatoryjne preferencje dla OSI w Priorytecie VII.
- Do rozważenia zwiększenie siły premiowania dla działań, w których jeszcze nie przyjęto kryteriów.

Strona 12:

Poziom realizacji celów EFRR i EFS+

Osiągnięto z powodzeniem wybrane cele pośrednie:

Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie [os.]

Liczba osób w wieku 18-29 lat objętych wsparciem w programie [os.]

Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie [os.]

Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem [os.]

- Część celów pośrednich nie zostanie zrealizowana, głównie ze względu na późne uruchomienie Programu.
- Niemożliwe będzie osiągnięcie celów końcowych 56 wskaźników.

Części celów końcowych nie uda się osiągnąć na zakładanym poziomie, głównie ze względu na:

- Znaczny, czasami kilkukrotny wzrost kosztów realizacji inwestycji,
- Niekorzystne zmiany kursu EUR/ZŁ,
- Zmiany alokacji na poszczególne działania,
- Inne zmieniające się założenia co do zakresu wsparcia.

Z tego powodu w ramach badania ponownie oszacowano cele końcowe, z uwzględnieniem aktualnych uwarunkowań wdrażania.

Założenia dotyczące inflacji, przyjęte w metodologii wskaźników okazały się mocno niedoszacowane. Tego jednak nie można było przewidzieć na etapie prac nad programem.

Strona 13:

Aktualność wyzwań:

Brak istotnych zmian wskaźników rozwoju społeczno–gospodarczego w regionie. Istotne zmiany legislacyjne, społeczne, gospodarcze:

- Przyjęcie przez Parlament Europejski i Radę UE tzw. Dyrektywy Metanowej

- Aktualizacje dokumentów strategicznych wyznaczających cele w obszarze energii i klimatu
- Wybuch pełnoskalowej wojny na Ukrainie
- Gwałtowny wzrost inflacji i jednoczesny spadek kursu EUR/PLN
- Zmiany legislacji w OZE, w tym rozliczeń energii z fotowoltaiki
- Powódź w 09.2024

Wyzwania i problemy zidentyfikowane na etapie programowania są nadal aktualne.

Strona 14:

EFRR i EFS+ Wyzwania związane z wdrażaniem:

- W okresie wdrażania wsparcia z EFRR/EFS+ wyzwaniem jest szybko zmieniające się otoczenie zewnętrzne.
- Dużym problemem jest silny wzrost inflacji, która zwiększa koszty realizacji projektów i utrudnia osiągnięcie zakładanych celów.
- Konsekwencją ataku Rosji na Ukrainę jest spadek bezpieczeństwa Polski, a w konsekwencji potrzeba podjęcia działań na rzecz zwiększenia odporności regionu na ataki zewnętrzne.
- Katastrofa powodzi z września 2024 r. spowodowała potrzebę przeznaczenia części środków na działania związane z odbudową obszarów, które zostały nią najbardziej dotknięte.

Powyższe czynniki mogą utrudniać wdrażanie Programu, ale środki z EFRR i EFS+ mogą być również odpowiedzią na część z nich.

Strona 15 i 16:

Wnioski i rekomendacje:

1. Oprócz zaktualizowania w FE SL 2021-2027 wartości celów końcowych wskaźników, zgodnie z rekomendacjami zawartymi w raporcie rekomenduje się:

- (1) Monitorowanie w pierwszym okresie wdrażania rzeczywistego zainteresowania podmiotów publicznych instrumentem finansowym na zwiększenie efektywności energetycznej (+ew. umorzenie do 50%).
- (2) Monitorowanie postępów potencjalnych beneficjentów w zakresie GPR i wpisywania projektów do Strategii ZIT, motywowanie ich do przyspieszenia procesu przygotowania niezbędnej dokumentacji (+ew. przeniesienie niewykorzystanych środków).
- (3) Po poznaniu potrzeb wywołanych powodzią wyodrębnienie w programie wsparcia dedykowanego tym obszarom, np. w formie oddzielnych naborów w ramach istniejących działań lub stworzenia działań/priorytetu, na kształt wsparcia z instrumentu REACT-EU (uproszczone zasady wsparcia).
- (4) Rozszerzenie wsparcia w zakresie odporności regionów, np. przygotowania gminnych planów działań w sytuacji zagrożenia, wzmocnienia potencjału służb ratowniczych, instalacje magazynów energii off-grid, przygotowanie kondygnacji podziemnych do pełnienia funkcji schronienia, szkoleń dla pracowników JST z zakresu zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej.
- (5) Rezygnację zapisów Programu wprowadzających obligatoryjne preferencje dla OSI w przypadku wsparcia grup w szczególnej sytuacji.
- (6) Zwiększenie premii punktowych albo wydzielenie puli środków dla wybranych gmin z OSI, przy czym rekomendujemy to pierwsze rozwiązanie z uwagi na ułatwienia wdrożeniowe.

Strona 17:

Zakończenie

Wykonawca badania:

Imapp Consulting sp. z o.o.

ul. Twarda 44, 00-831 Warszawa

www.imapp.consulting, hello@imapp.consulting

Zamawiający:

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

ul. Ligonía 46, 40-037 Katowice

www.slaskie.pl, kancelaria@slaskie.pl